

Harald Åge Sæthre

Å tilrettelegge for at studentene skal lykkes

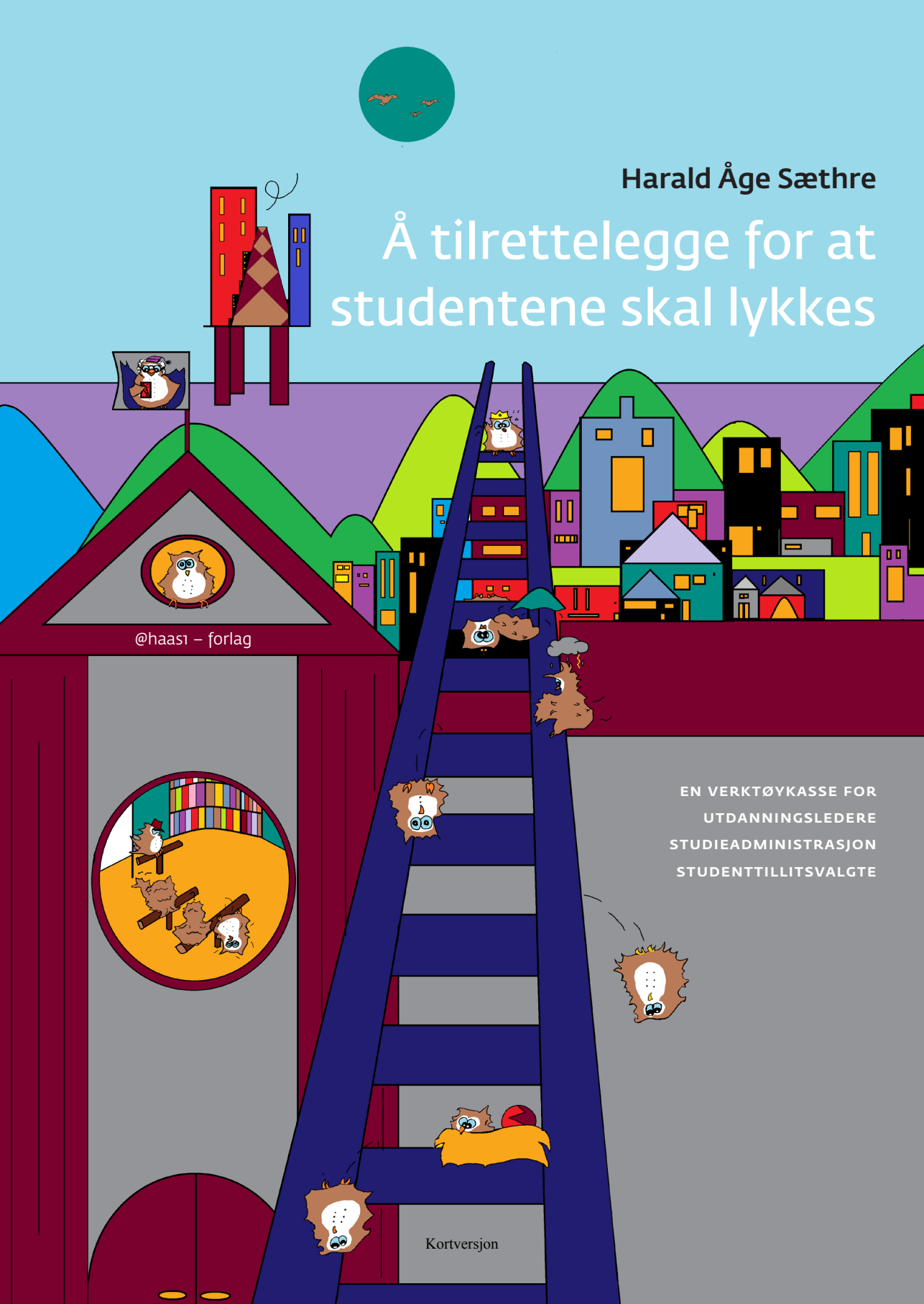

@haas1 - forlag

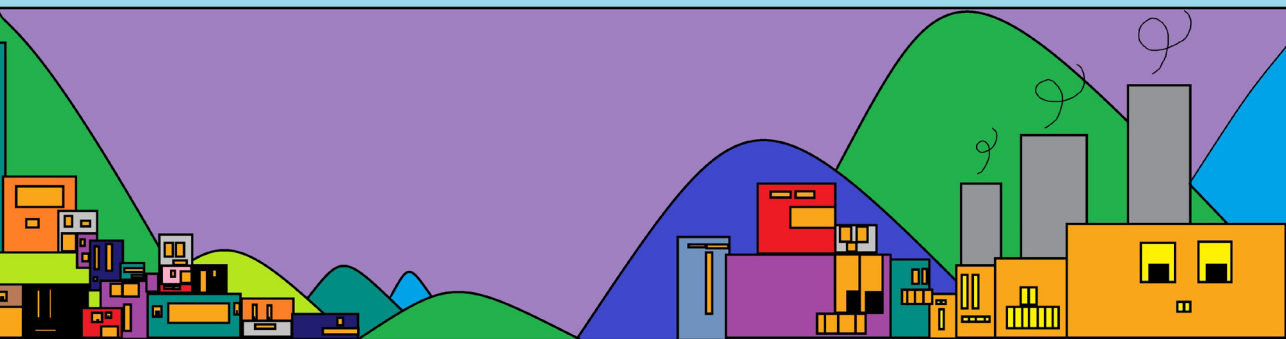

EN VERKTØYKASSE FOR
UTDANNINGSLEDERE
STUDIEADMINISTRASJON
STUDENTTILLITSVALGTE

Kortversjon

HARALD ÅGE SÆTHRE er prosjektleder ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Universitetet i Bergen. Prosjektet omfatter hele studieløpet fra rekruttering, mottak og innholdet i studiet til ferdig utdannede kandidater. Sæthre ledet tidligere det daglige arbeidet med studieadministrasjon og studieinformasjon ved det samme fakultetet. Han har gjennomført praktisk pedagogisk utdanning og har praktisert som lektor i den videregående skolen. Han har deltatt på konferanser og har gjennomført studieturer til Storbritannia, USA og Australia, og har vært invitert som foredragsholder for utdanningspolitikere, næringsliv, studentpolitikere, nasjonale møter for studieadministratorene, en rekke læresteder og lærere i skolen. Arbeider av Tinto, Pascarella, Terenzini og Astin er hovedinspirasjonen. Spesielt Tintos *Longitudinal model of institutional departure* er et grunnleggende instrument.

@haas1 – forlag

Frafallet i høyere utdanning er enkelte steder høyere enn frafallet i videregående skole. For mange er det å slutte et personlig nederlag som preger dem videre i livet, og for samfunnet betyr det at mange arbeidsgivere ikke får fatt i den kompetansen de trenger. Også læresteder og studieprogram ser flere negative sider av at mange studenter mislykkes og forsvinner fra studiene.

Mange positive erfaringer viser at det er fullt mulig å tilrettelegge på en slik måte at en langt større andel lykkes i studiene, noe som ikke bare innebærer at flere gjennomfører, men også at resultatene blir bedre. Slike effekter av tiltak fordrer imidlertid en helhetlig og systematisk tilnærming til frafallsarbeidet.

Denne boken introduserer en slik metodisk tilnærming, går systematisk gjennom problemstillinger man bør se nærmere på og gir forslag til løsninger. Alt er basert på omfattende internasjonal forskning på hva som faktisk virker.

Boken er praktisk orientert og henvender seg først og fremst til utdanningsledere, studenttillitsvalgte og studieadministrasjon i høyere utdanning.

@haas1 – forlag
© 2014 by @haas1 – forlag
Org.nr. 981281098
All rights reserved
ISBN 978-82-999678-1-5

Grafisk produksjon: Jorunn Småland
Omslagstegning: Silje Hemre Sæthre
Trykt av: 07 Media a.s

Spørsmål om boken kan rettes til
Haas1 – forlag
Breistølen 12 b
5034 Bergen
Tlf: 480 96 672
e-post: hs@haas1.no
nettside: www.haas1.no
Boken er kun tilgjengelig ved bestilling på nettsidene

Slik refereres boken etter Harvard-stil:
Sæthre, H. Å. (2014) *Å tilrettelegge for at studentene skal lykkes*. Bergen: @haas1 – forlag
Materialet er vernet etter åndsverksloven

Til deg som er interessert i boken

Her er en kortversjon til deg

Du kan kjøpe boken i papirutgave fra @haas1 – forlag
ved å gå inn på nettsiden haas1.no

A handwritten signature in blue ink, reading "Knut Ivar Pedersen". The signature is written in a cursive style with a small square mark above the letter 'i'.

Forord

Det er mange som skal takkes for å ha støttet meg i arbeidet med denne boken og gitt meg nødvendig kritikk og innspill underveis.

Jeg vil spesielt få takke kolleger i studieseksjonen ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Universitetet i Bergen (MN-UiB). Det gode arbeidsmiljøet inspirerer! Fakultetet takkes for å ha gitt meg muligheten til å kunne ha fokus på utvikling av læringsmiljøet og hente kunnskap og inspirasjon fra hele verden. Tidligere fakultetsdirektør Kjell A. Sælen takkes spesielt for å ha gitt meg de nødvendige frihetsgrader til å kunne prøve ut alle nye tiltak, samtidig som han skapte et arbeidsmiljø hvor den enkelte følte seg sett og verdsatt. I faglige diskusjoner har egne samtaler med professor emeritus Joe Cuseo ved Marymount College vært avklarende og epostutveksling med professor emeritus Vincent Tinto ved Syracuse University har gitt viktige innspill.

Som refererer vil jeg spesielt takke instituttleder Per Thorvaldsen ved Høgskolen i Bergen, som leste gjennom manuskriptet og gav verdifulle tilbakemeldinger om mangler, innhold og form i en 70 % utgave av boken. Også tidligere leder for informasjonssenteret ved MN-UiB Kristine Engan-Skei gav viktig feedback i denne fasen.

Seinere har i tillegg følgende personer gitt sine innspill på en 95 % utgave av boken:

- Tine Blomfeldt har ledet Studentparlamentet ved UiB og er ansatt ved Studentsamskipnaden i Bergen.
- Livar Bergheim har ledet Realistutvalget og hatt en rekke andre tillitsverv som student ved MN-UiB. Livar har også ledet Studentparlamentet ved UiB.
- Ivar Nordmo er førsteamanuensis i universitetspedagogikk ved UiB.

- Marie-Thérèse Tricot arbeider med kvalitet i utdanningen ved Konstfack, Stockholm, Sverige.
- Eli Neshavn Høie er studiesjef ved MN-UiB.
- Ingrid Barbara W. Solhøy er seniorkonsulent i studieadministrasjonen ved MN-UiB.

I tillegg har mine døtre Tonje og Silje Hemre Sæthre gitt viktige innspill. Begge er masterstudenter i pedagogikk ved NLA Høgskolen. Silje har også laget illustrasjonen på bokens forside.

Endelig en takk til min samboer gjennom mange år Gro-Ingunn Hemre for som forsker å være en kritisk røst under arbeidet og sikre at jeg har holdt føttene på bakken.

I den praktiske produksjonen av boken har Janikke Mietle med lang farts-tid i forlag vært en grundig korrekturleser med viktige innspill til språkbruk. Jorunn Småland har løftet boken med sitt kreative design.

Til slutt vil jeg takke alle Twitter-venner som har kommet med oppmuntrende tweets underveis i skriveprosessen til @haas1.

Bergen, November 2014

Harald Åge Sæthre

Innhold

13	Innledning
14	Om boken
14	Å bruke boken
17	Kapittel 1 - Påstander om frafall
29	Kapittel 2 - Forskning – Utgangspunkt
34	Bokens grunnprinsipper
37	Kapittel 3 - Hvordan arbeide med frafall
38	Stigen - en helhetlig modell å arbeide etter
40	På hvilket nivå i organisasjonen skal man arbeide med frafall?
41	Hvem skal arbeide med frafall?
42	Fase 1. Å komme i gang
44	Fase 2. Gå grundigere til verks
45	Fase 3. «A neverending story»
47	Kapittel 4 - Det viktige førstesemester
49	Utfordringene
49	Sosiale nettverk skal bygges
50	Praktiske forhold
51	Motivasjon for videre studier
55	Hvorfor ikke bare overbooke tilstrekkelig??
56	Hva kan et studium eller lærested gjøre?
56	Den første dagen
61	Dag 2 eller dag 3
62	Andre arrangement i første uken
63	Førstesemesteret etter den første uken
65	Kapittel 5 - Før studenten starter sine studier
66	Utfordringene
66	Studentens forutsetninger
68	Studentens manglende kunnskap om studiet og lærestedet
70	Hva gjør man på nasjonalt nivå?
72	Hva kan et studium eller lærested gjøre?
75	Tiltak før søknadsfristen
75	Målgrupper
78	Virkemidler
81	Annen markedsføring
81	Tiltak etter søknadsfristen
82	Dersom studenten kan ombestemme seg i en periode

85	Perioden før opptaket blir gjennomført
86	Fra opptak til studiestart
89	Kapittel 6 - Studenten selv
90	Mål
91	Motivasjon
92	Ytre og indre motivasjon
92	Vekst eller fiksert tankesett
93	Å snakke studentene til å feile
96	Identitet
96	Utdanning er et identitetsprosjekt
97	Lojalitet
98	Lokale studenter – utsatte studenter
99	Å involvere studentene
103	Den norske studenten
109	Kapittel 7 - Interne aktører
110	Medstudenter
111	Ny student
114	Når studenten har funnet seg til rette
117	Ansattgrupper
118	Faglig / vitenskapelig ansatte - lærerne
123	Studieadministrasjonen (SA)
124	Det studieadministrative ansvaret
127	Fagseminar
129	Andre ansatte
131	Kapittel 8 - Fagtilbud, tilrettelegging og informasjon
132	Fagtilbud og studieplan
136	Informer og motiver
138	Hva kan man gjøre?
140	Koordinering av undervisningen
143	Kapittel 9 - Undervisningen
144	Pedagogisk bakteppe
146	Dagens situasjon
148	Utfordringene
149	Hva kan gjøres?
150	Bruk av studenter i undervisningen
151	Rekruttering og opplæring av studentlærere
153	Tekniske hjelpemidler
155	Kapittel 10. - Infrastruktur og servicetilbud
156	Undervisningslokaler og utstyr

157	Boligsituasjonen
158	Serviceenheter
159	Informasjonssentre - studieveiledning
160	Karrieresentre
162	Rådgivningstjenester i samskipnadene
163	Sikkerhet
165	Kapittel 11 - Ekstern påvirkning
166	Personlige relasjoner
166	Foreldre
169	Søsken
170	Venner
170	Virkemidler
171	Samfunnet rundt
173	Virkemidler
173	Andre lærested
174	Finansiering av utdanningen - Lånekassen
175	Arbeidsmarkedet
177	Media
179	Kapittel 12 - Learning communities (LC) «Løsningen?»
183	Kapittel 13 - Evaluering og analyse «En øvelse eller stor nytteverdi?»
184	Fokusgruppe
188	Spørreundersøkelser
191	Gjennomføringsanalyser
192	Kvalitetsindikatorer
194	Referanser
199	Mer på @haas1

Innledning

Vincent Tinto skriver i sin bok *Leaving College: Rethinking the Causes and Cures of Student Attrition*, at frivillig frafall i mye større grad skyldes det som skjer på universitetet eller høyskolen etter oppstart enn det som har skjedd før studenten starter. Med over 50 % frafall på mange studier ved de fleste læresteder er det mye som tyder på at det ikke er de rette tingene som «skjer» til enhver tid.

Det er også slik at studier og læresteder ulike steder i verden kan vise til bedre gjennomføring og bedre resultat gjennom et systematisk og kontinuerlig arbeid med problematikken.

På tross av denne innsikten er de største utfordringene at de ansatte på lærestedet ikke ser muligheten til å gjøre noe, at det finnes mange fastlåste syn på årsakene til frafall og at man tillegger de som vil gripe fatt i problematikken en overdreven idealisme. Se mer i neste kapittel.

Å tilrettelegge for at studentene skal lykkes bør øke andelen studenter med gode resultat i tillegg til at flere gjennomfører. Økt trivsel og mestringfølelse blant studentene vil gjøre dem til bedre ambassadører og øke rekrutteringen av nye studenter. At flere gjennomfører med gode resultat vil øke muligheten for større egenrekruttering til mastergrader, doktorgrader og i sin tur faste stillinger. Studenter som lykkes med studiene vil gi positiv feedback til alle ansatte ved lærestedet. Dette gjelder både konkret i omgang med studentene, men også indirekte gjennom godt omdømme.

Økonomisk vil økt gjennomføring ikke bare gi resultatmidler, det vil også redusere behovet for markedsføring på grunn av bedre omdømme.

I tillegg til en positiv utvikling for lærestedet vil det å tilrettelegge for at studentene lykkes virke positivt på studentenes selvfølelse, psykiske helse og karrieremuligheter. Samfunnet rundt vil ikke minst bli den store vinneren med bedre tilgang på kompetanse.

For en mer detaljert argumentasjon om de positive effektene av å arbeide med frafall se @haas1.

Om boken

Boken henvender seg først og fremst til utdanningsledere, studieadministrativt tilsatte og studenttillitsvalgte i høyere utdanning. Selv om de fleste eksemplene er hentet fra Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Bergen vil overføringsverdien være stor til alle andre studier. Trolig vil også andre grupper som foreldre, lærere i skolen, personalledelse i bedrifter og journalister finne ting de kan bruke her. Modellen som introduseres vil også kunne anvendes i alle sammenhenger der det er viktig å ta vare på dyktige mennesker.

Vitenskapelige eller faglige ansatte skal være klar over at boken først og fremst er ment for dem som legger rammene rundt undervisningen, slik at undervisningen får de beste betingelser å fungere innenfor. Boken er med andre ord ikke en bok i pedagogikk eller didaktikk, selv om den til tider vil bevege seg i grenselandet og vil forholde seg til og nevne en del viktige prinsipper for læring.

Er du student vil du ved å lese boken bli kjent med ulike utfordringer som kan være aktuelle for deg i ditt studium, men boken er først og fremst aktuell for studentpolitikere som ønsker å ha et verktøy for å kunne sortere ut de viktigste utfordringene ved studiet, og derved kunne bidra til positive endringer for seg selv og sine medstudenter.

INNSPILL FRA LESERNE ØNSKES

Frafallsproblematikken er kompleks og det er et ønske at leserne gir tilbakemeldinger på boken og annet som er relevant. Gå til nettsiden haas1.no hvor det skal bli mulig å komme med egne og lese andres kommentarer. På haas1.no vil det også legges ut en rekke eksempler på tiltak og andre tekster som det blir henvist til her i boken.

Å bruke boken

Les gjerne hele boken fra perm til perm, men den siste delen er først og fremst tenkt som et oppslagsverk avhengig av de utfordringene man står overfor.

De første delene av boken sier noe om hva mange tror om frafall (kapittel 1), hvilken kunnskap som eksisterer og noen premisser for det som kommer seinere i boken (kapittel 2) og hvordan arbeidet kan systematiseres ved å bruke en Stigemodell (kapittel 3)

Den andre delen er en systematisk gjennomgang av Stigemodellen og skisserer de fleste utfordringene man kan møte på i arbeidet for å få studentene til å lykkes.

Kapittel 4 fokuserer på den avgjørende overgangen til høyere utdanning,

medregnet førstesemesteret. Kapittel 5 omhandler det som skjer før studenten ankommer studiestedet og mulighetene man har for å sikre at de studentene som starter opp har det beste utgangspunktet. Kapittel 6 går i detalj på de kref- tene som driver studentene gjennom studiet og gir mer informasjon om stu- dentene og hva som møter dem i andre semester og seinere deler av studiet. Kapittel 7 omhandler grupper av personer studentene møter på lærestedet og hvordan disse virker inn på studenten, og hvordan de sammen og hver for seg i større grad kan bidra til den enkelte students suksess. Dette gjelder både medstudenter og ulike grupper av ansatte. Kapittel 8 viser utfordringer stu- dentene kan ha med fagtilbud og studieplaner og hvordan dette er tilrettelagt og meddelt studentene. Kapittel 9 sier noe om undervisningen, mens kapittel 10 tar for seg infrastruktur og servicetilbud. Eksterne drivkrefter blir utredet i kapittel 11. Etter at hele Stigemodellen er gjennomgått systematisk viser kapit- tel 12 en tilnærming som synes å møte de fleste utfordringene som skisseres, og kapittel 13 hvordan man kan evaluere og analysere alle forhold på en best mulig måte for å vite hvor tiltakene bør settes inn.

FAKTABOKSER, TIPS, FALLGRUVER OG MER KONKRETE EKSEMPLER

For å gjøre boken enklere å lese er det trukket frem bestemte forhold i ulike bokser og benyttet faste markører.

Faktabokser er merket og gir ekstra fakta til det som står i teksten.

Advarsler er angitt med Dette er ofte forhold hvor man tar ting for gitt fordi det virker så opplagt, men hvor det kan være gode grunner til å tenke seg om en gang til.

Tips er angitt med

Forhold man bør være observant på er merket med

Mange av erfaringene som trekkes frem i boken er hentet fra studiene ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet ved Universitetet i Bergen.

I boken brukes forkortelsen MN-UiB.

@haas1 – henviser til nettsiden haas1.no hvor det finnes ytterligere informa- sjon med konkrete eksempler og hvor det er meningen at informasjonen opp- dateres og suppleres etter hvert.

Forskning – Utgangspunkt

KAPITTEL 2

*«Utdanningsledelsen
må ta fatt
i det helhetlige læringsmiljøet»*

- USA leder an
- Variert fagbakgrunn
- Astin og Tinto - Lite fokus i Europa
- Endring etter Bologna - Norge i startgropen
- Grunnprinsipper for boken

Det er gjort svært mye forskning på frafall i høyere utdanning, men først og fremst har denne forskningen foregått i USA. Mange ansatte i høyere utdanning er skeptisk til denne forskningen fordi utdanning i USA på mange måter er forskjellig fra Europa, som eksempelvis betaling av skolepenger, freshman year osv.

Og forskjellene er store, men det mest interessante er de grunnleggende kunnskapene som vil gjelde uavhengig av politiske, religiøse og andre ulikheter. Disse kunnskapene gir oss felles verktøy å arbeide med selv om løsningene gjerne kan være svært ulike.

USA - MONEY TALKS

Universiteter i USA tok utgangspunkt i europeiske tradisjoner da de ble etablert, noe som fungerte frem til 1960-tallet da høyere utdanning ble stadig mer vanlig og mange læresteder innen høyere utdanning vokste frem. Med et økt antall læresteder økte også konkurransen mellom lærestedene, og med små overføringer fra styresmaktene ble lærestedene svært avhengige av studieavgifter.

Etter 1970 har høyere utdanning i USA vært hardt presset økonomisk, og studentenes egenbetaling har vært en av de viktigste inntektskildene i driften. Hver enkelt student som slutter har betydd tapte inntekter for lærestedene. Flere universiteter har faktisk måttet legge ned! Fokuset på frafallet, eller heller det mer positivt ladede «retention», har derfor vært stort og medført en omfattende forskningsinnsats fra 1970-tallet og frem til i dag. Denne forskningen er blitt systematisert av blant annet Astin, Pascarella, Terenzini og Tinto som i sine bøker oppsummerer forhold som innvirker på om en student velger å bli eller å slutte. Basert på denne forskningen har det vært gjennomført en systematisk faglig og studieadministrativ utvikling for å redusere frafallet, noe som har gitt gode resultater ved mange universitet.

EUROPA - VARIERENDE UTVIKLING – PEDAGOGENE DOMINERER

Forskning på frafall i Europa er enten nærmest fraværende eller lite helhetlig. Det synes som det bare er Storbritannia, Irland, Holland og Belgia som har hatt fagmiljøer som har tatt fatt i problematikken, selv om det også er en viss aktivitet i Skandinavia.

Resten av Europa går i gamle spor hvor tanken er at studentene «ligger» ved lærestedene og det er opp til dem selv å få et utbytte. Muligens skyldes dette at den enkelte professor har spesielt stor autonomi i land som Tyskland, Frankrike og Spania.

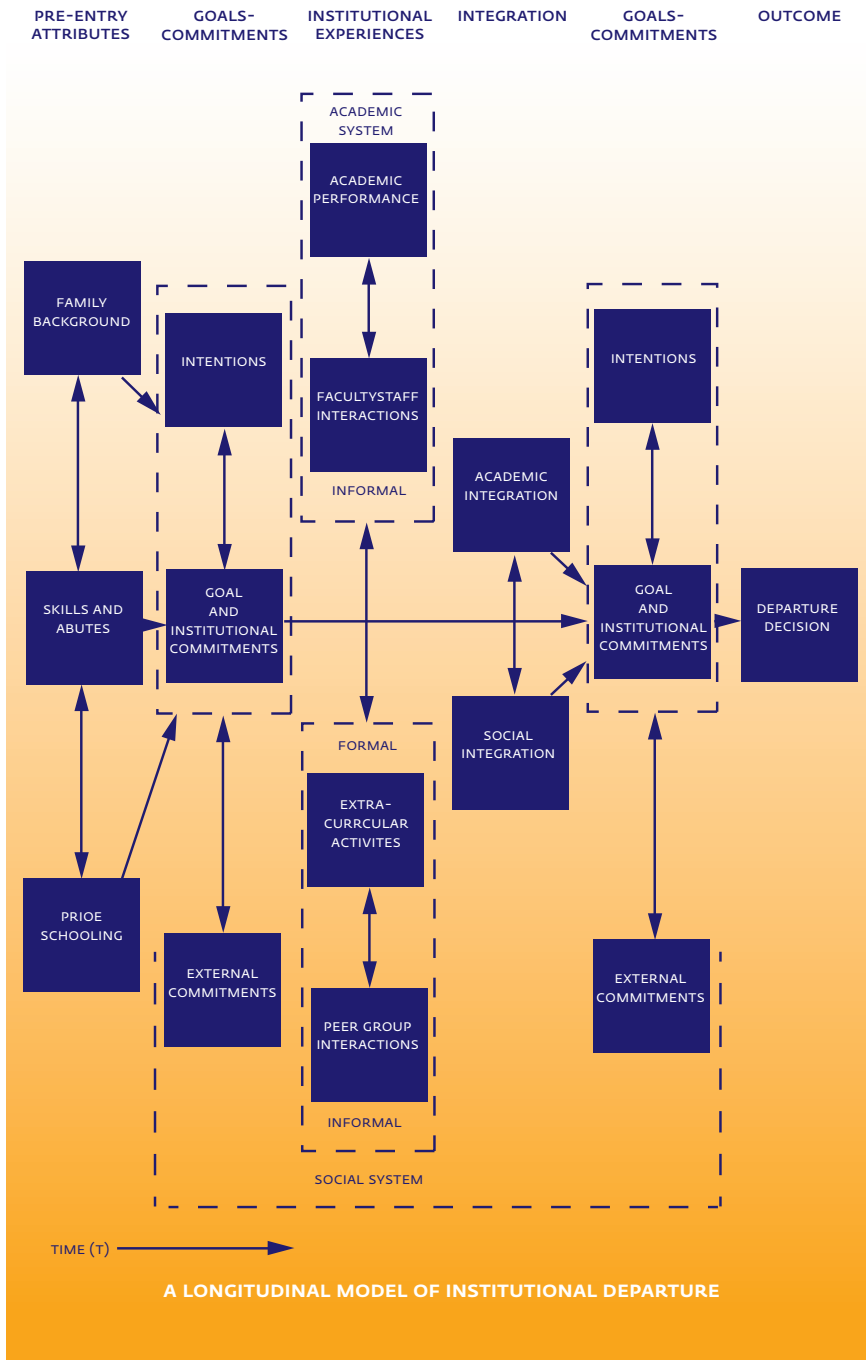
Fortsatt er det universiteter som tar opp svært mange studenter med

tanke på at flere «uegnede» raskt vil falle fra gjennom tøff eksaminering og heller dårlige studiebetingelser. Bologna-prosessen har imidlertid startet endringsprosesser, men siden disse er pådyttet utenfra foregår endringene meget sakte. Det blir nå spennende å følge utviklingen etter at EU har definert frafallsproblematikken som et viktig satsingsområde på alle nivå i utdanningen.

Mens forskningen på frafall i USA drives av fagpersoner med svært varierende fagbakgrunn, blir forskningen i Europa i regelen drevet av pedagoger eller psykologer. Dette medfører at forskningen blir svært individfokustert og konsentrerer seg om hva som kan få den enkelte til å få et best mulig utbytte av undervisningen. Dette kan dreie seg om det å skrive, hvordan studentene eksamineres osv. I mindre grad blir det sett på utfordringer knyttet til relasjoner mellom studenter, forholdet mellom studenter og lærere og forholdet mellom studentene og infrastrukturen for øvrig. Dette betyr ikke at den pedagogiske forskningen ikke er viktig, men ofte vil gode pedagogiske opplegg kunne ødelegges av praktiske komplikasjoner, manglende trygghet mellom studentene, manglende kunnskap om hva som forventes osv. I det hele tatt trengs det en utdanningsledelse som tar fatt i det helhetlige læringsmiljøet, slik at de gode pedagogiske oppleggene får de beste rammebetingelser å fungere innenfor.

ULIKE INNFALLSVINKLER

Denne boken ser først og fremst på hvilke muligheter universiteter og høyskoler har for å understøtte/påvirke studentenes suksess i studiene. Den forsøker i mindre grad å forklare hvorfor og hvordan ulike tiltak påvirker den enkelte student. Derfor måles også effektene bedre gjennom å se hva som skjer med større grupper av studenter. En slik helhetlig eller sosiologisk tilnærming til frafallsproblematikken ble formulert i Input – miljø – utbytte-modellen av Astin i 1970 (Astin 1993). Ifølge I-M-U-modellen kan gjennomføringen beskrives som funksjonen av tre hoveddeler. Input, dvs. det studenten tar med seg av erfaring, kunnskap, men også demografiske data. Miljø er alt studenten erfarer i studietiden på og utenfor campus, og utbytte er all kunnskap, ferdigheter, holdninger, verdier og lignende som studenten tar med seg ut av studietiden. Astin utvikler dette seinere ved å vektlegge viktigheten av at studenten involverer seg i læringsmiljøet. «På denne måten lar han spørsmålet om studentens suksess bli et spørsmål både om hvordan lærestedet tilrettelegger kombinert med studentens egen innsats.» Tinto videreutvikler og nyanserer Astin sin teori ved blant annet å vektlegge studentens egne drivkrefter som motivasjon, intensjoner og lojalitet til utdanningen som noe som vil variere hos studenten gjennom utdanningen og påvirkes både av forhold ved lærestedet og av eksterne faktorer som arbeidsmarked, familie og venner. Av forhold ved lærestedet

Figur 3.

legges spesielt vekt på møter med medstudenter, lærere og andre ansatte.

Men ikke minst understreker Tinto at spørsmålet om frafall er noe studentene veier for og imot gjennom hele studieløpet, og det er i regelen flere årsaker som samlet resulterer i at de slutter. Tinto sin modell er gjengitt i figur 3.

Modellen har seinere vært utgangspunkt for mye forskning på frafall og har blitt kritisert for ikke å favne alle grupper av studenter like godt, for eksempel eldre studenter og minoritetsgrupper. Ofte dreier imidlertid dette seg om nyanser og ordbruk som kritikken av ordet «integrasjon» (se Hurtado & Carter, 1997). Også Tinto selv er opptatt av at man ikke tolker modellen for bokstavelig, eller som han skriver i en epost: «my own view of the longitudinal process of student success is much more fluid».

NORGE - I STARTGROPEN

Flere undersøkelser etter tusenårsskiftet har vist et urovekkende høyt frafall blant studentene. På enkelte studieprogram er frafallet over 80 % i løpet av bachelorgraden. Av studenter som slutter på et program forsvinner et flertall fra lærestedet, mens en del går over til andre studieprogram. Undersøkelsene viser også at mange studenter med gode forutsetninger slutter, slik at det ikke bare er uegnede studenter som gir seg (se side 21).

Samtidig er det i Norge gjennomført flere undersøkelser som forsøker å finne ut mer om studenter som slutter. Det vanlige er å benytte omfattende spørreundersøkelser som retter seg mot kandidater ved ett lærested eller flere læresteder. Utfordringene med å få kandidater som har sluttet til å fylle ut et helt spørreskjema har vært store, og svarprosentene er lave. En annen problemstilling er at flere av undersøkelsene ved enkelte læresteder har vært utført av personer med liten erfaring på feltet, noe som preger utvalget av spørsmål og spørsmålsstillingene.

Av forskningen i Europa er trolig NIFU ett av de miljøene som ligger lengst fremme i den mer helhetlige forskningen på frafallsproblematikk. Dette gjelder både for situasjonen i høyere utdanning og i videregående skole. Som andre har også NIFU store utfordringer med å få inn svar på sine spørreskjema, og når svarprosenten ofte ligger på rundt 30 % kan det stilles spørsmål om i hvor stor grad de som svarer er representative for hele studentgruppen. Lav svarprosent gjør det også vanskelig å bryte undersøkelsene ned på lærested og spesielt på studieprogramnivå. Dette gjør resultatene mest interessante når det gjelder mer helhetlige samfunnsforhold og mindre egnet som utgangspunkt for lokale tiltak.

Se i referanselisten etter Hovdhaugen og Aamodt for høyere utdanning.

Bokens grunnprinsipper

Frafall er et komplekst tema med mange muligheter til skinnenighet og -ue-nighet, samt ulike innfallsvinkler og grunnholdninger. Denne boken er skrevet med følgende utgangspunkt:

FRIVILLIG FRAFALL ER UTFORDRINGEN

Mange tror at frafall først og fremst skjer med faglig svake studenter som ikke makter å bestå eksamener, men som kapittel 1 viser har et flertall av studenter som slutter på ulike studieprogram ikke problemer med de faglige kravene og består sine eksamener. De blir ikke tvunget til å slutte, men velger likevel frivillig å avslutte sine studier. Det er denne gruppen med frivillig frafall som er hovedmålgruppen i vårt arbeid for å redusere frafallet.

STUDENTER ER RESSURSPERSONER - IKKE KLIENTER

Selv om det ofte er grunn til å stusse på modenheten til enkelte nye studenter, vil denne boken ta utgangspunkt i at de som starter på høyere utdanning først og fremst er ressurspersoner som ikke bare skal kunne greie seg selv, men også bidra overfor medstudentene og lærestedet for øvrig. De er med andre ord ikke klienter, kunder eller pasienter som må sys puter under armene på, men selvgående individer som trenger noen puff for å komme i gang og for å holde motivasjonen oppe.

FOREBYGGING - IKKE REPARASJON ELLER BRANNSLUKKING

Utgangspunktet for Stigemodellen, arbeidsmåte og tiltak er hele tiden å være i forkant og forebygge frafall. Fokuset vil ligge på å tilrettelegge rammene på en best mulig måte for alle studentene, og da også studenter med gode faglige resultat. Man vil derfor ikke finne eksempler på tiltak som går på individuell oppfølging av de studentene som mislykkes faglig. Dette fordi denne typen tiltak er svært ressurskrevende, noe som medfører at man med begrensede tidsressurser vil få mindre tid til å tilrettelegge for helheten, og som i sin tur medfører at flere får svake resultat. Dessuten vil man få et skeivt bilde av hvilke utfordringer man egentlig står overfor, siden studiet da bare blir evaluert av de studentene som ikke får det til faglig. Ofte har studenter som systematisk feiler i studiene, andre utenforliggende årsaker til sine problemer, noe som for mange best kan følges opp av psykologtjenester, sosial rådgivning og instanser utenfor lærestedet. I så tilfelle er slike studenter klienter som trenger hjelp av spesialister (jfr. forrige punkt).

DET ER IKKE NOE MÅL Å UNNGÅ ALT FRAFALL

Det er ingen tvil om at noen av de som begynner på studiene ikke helt har forstått hva de har begitt seg ut på, og de har ofte urealistiske planer og ideer. At slike studenter møter veggen og må slutte er det lite å gjøre med. Det er imidlertid viktig å presisere at dette i regelen utgjør en svært liten andel av de studentene som starter opp (jfr. kapittel 1), selv om de til tider kan gjøre mye av seg. Dersom denne måten å tenke på høres noe kynisk ut vises det til at noe av arbeidet mot frafall går ut på å begrense denne gruppen av studenter til et minimum gjennom god informasjon i rekrutteringsfasen (kapittel 5).

GRUPPER AV STUDENTER - IKKE ENKELTPERSONER

Legg også merke til at selv om alle utfordringer og tiltak i bunn og grunn dreier seg om enkeltpersoners suksess, så vil denne boken tenke helhet og hva som gagnar hele grupper av studenter. Målet på suksess med de ulike tiltakene vil da ikke være om Kari eller Pål får til sine studier, men om en større andel av studentmassen lykkes bedre.

RIMELIGE LØSNINGER

Det er ikke noe problem å komme opp med mange ulike tiltak som vil gi en effekt på frafallet, men felles for mange av dem er at de medfører store kostnader og mange arbeidstimer. Med en generelt stram økonomi ved norske læresteder er det derfor ikke bare et mål at et tiltak skal fungere. Det som må være målet er å finne de tiltak som med minst mulig kostnad gir størst mulig effekt for flest mulig studenter. Ved å arbeide systematisk kan man gå inn og gjøre tiltak planmessig og forebyggende, noe som ikke koster så mye tid, krefter eller midler.

DANNING, FAGLIG KVALITET OG FRAFALL

Et argument mot å redusere frafall går på at økt gjennomstrømming kan gå ut over dannelsesaspektet i utdanningen. Dette må man ha i bakhodet under arbeidet med frafall. Det er ikke noe mål å få studentene gjennom for enhver pris. Det skal tilrettelegges for at studentene skal få et best mulig utbytte, men samtidig må det sikres at utdanningene opprettholder det faglige nivået som må kunne forventes. Erfaringene har imidlertid vist at tiltak som fungerer mot frafall også bidrar til bedre resultater blant studentene (Tinto 1993, Sæthre 2003).